

- імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання : зб. наук. праць. – Вип. 3. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. – С. 11-16.
5. Слостенін В. А. Формирование личности учителя в педагогическом вузе / В. А. Слостенін // Межвузов. сб. научн. трудов. – Казань : КГПН, 1989. – 143 с.
  6. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості вчителя : навч. посібник / С. О. Сисоєва. – К. : ІСДОУ, 1994. – 112 с.
  7. Талызина Н. Ф. Управление процессом усвоения знаний / Н. Ф. Талызина. – М. : Просвещение, 1984. – 396 с.

БИЛОКОННАЯ Н. И. Диагностика как средство развития индивидуального стиля профессионально-педагогической деятельности будущих учителей.

В статье раскрывается сущность понятий “диагностика”, “контроль”, “оценка” и их значение в повышении эффективности учебного процесса в высшей школе, развитии индивидуального профессионально-педагогического стиля деятельности будущих учителей.

Ключевые слова: диагностика, контроль, оценка, учебный процесс, высшая школа, будущий учитель.

BILOKONNAYA N. I. Diagnostics as a mean of development of individual style of professionally-pedagogical activity of future teachers.

The article deals with the problems of the essence of definitions “diagnostics”, “control”, “evaluation”, their importance in the promotion of effectiveness of educational process in the Higher Educational Institutions.

Keywords: diagnostics, control, estimation, educational process, higher school, future teacher.

Борисенко В. В.

Чернігівський державний інститут економіки та управління

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ
В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

У статті автором проаналізовано тенденції розвитку методики формування професійної мовленнєвої компетенції студентів нефілологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Ключові слова: мовленнєва підготовка, професійно зорієнтоване мовлення, професійне спілкування, комунікативна здатність, методичні підходи.

Динамічні процеси, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя країни, і соціально-економічного зокрема, зумовлюють підготовку конкурентоспроможних фахівців, які не тільки досконало знали б технологію своєї професії, а й уміло використовували мовні ресурси для міжособистісної взаємодії в будь-яких ситуаціях.

Основні аспекти проблеми формування мовних компетенцій студентів вищих навчальних закладів нефілологічного профілю знайшли відображення в Державній національній програмі “Освіта” (“Україна

XXI століття”), Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті, Законах “Про освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про вищу освіту”, Указі Президента України “Про основні напрями реформування вищої освіти в Україні”.

Вирішення визначених у законодавчих і методологічних документах завдань потребує розв’язання низки проблем, серед яких чільне місце відведено розробленню та реалізації особистісно зорієнтованої мовленнєво-професійної моделі освіти, розрахованої на підготовку висококваліфікованого фахівця економічної галузі, що вільно володіє державною мовою, виявляє високий професіоналізм у фаховому спілкуванні, має усвідомлену мовну поведінку в нових соціально-економічних умовах держави і є конкурентоспроможним.

Аналіз законодавчих документів про освіту, науково-методичної літератури з досліджуваної теми дозволяє стверджувати, що проблема формування мовленнєвої професійної компетенції студентів здавна цікавила багатьох дослідників вітчизняної педагогічної науки. Її актуальність пояснюється тим, що останнім часом змістовий аспект навчальних планів і програм вищої школи спрямований на інтеграцію, гуманізацію та гуманітаризацію: фахівець будь-якого профілю, економічного зокрема, повинен мати не тільки ґрунтовну економічну підготовку, усвідомлене ставлення до майбутнього фаху, розвинену пізнавальну мотивацію, а й інтелектуальний потенціал та мовленнєву культуру, адже “... гуманітарний розвиток особистості передбачає сформоване логічне й образне мислення, є необхідною передумовою гуманітаризації вищої технічної освіти [10, с. 44]”.

Метою статті є вивчення численних досліджень, які свідчать про цілком виправдане посилення інтересу до проблеми мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців різних галузей, оскільки сьогодні відчувається гостра потреба у кваліфікованих конкурентоспроможних спеціалістах, які у своїй професійній діяльності здатні вільно послуговуватися державною мовою, забезпечувати адекватну міжособистісну взаємодію у відповідній виробничій сфері. Майбутнім менеджерам, економістам, банківським працівникам, аудиторам необхідні уміння обмінюватися повідомленнями (усними, писемними), вести бесіду на професійні теми, що, у свою чергу, вимагає від них не просто знань, а глибокого розуміння мови, реалій сучасного ринку, національної культури.

Небезпідставно проблема навчання мови нефілологів у вищих навчальних закладах упродовж тривалого часу привертає увагу лінгводидактів (Л. Барановська, Г. Бондаренко, І. Дроздова, Л. Лучкіна, В. Михайлюк, В. Момот, Г. Онкович, Л. Романова, Т. Рукас, Н. Тоцька та ін.), які по-різному інтерпретують шляхи вдосконалення мовленнєвої підготовки студентів-нефілологів вищої школи.

У психолого-педагогічній та лінгводидактичній літературі із різною активністю порушувалися питання формування професійної мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців нефілологічних спеціальностей: оптимізація процесу навчання професійної термінології; використання засобів масової інформації в навчанні української мови; реалізація комунікативно-діяльнісного підходу до вивчення курсу “Ділова українська мова”; система навчання російськомовних студентів на функціонально-стилістичній та порівняльно-контрастивній основах; формування професійно зорієнтованого мовлення на інтегративній основі; підвищення культури ділового мовлення на основі ситуативно-тематичного мінімуму та ін., проте методики формування професійної мовленнєвої компетенції студентів-економістів представлені фрагментарно й несистемно, що унеможлиблює ефективну організацію роботи студентів з оволодіння мовою майбутньої професії.

Загалом проблема формування культури мовлення студентів вищих навчальних закладів упродовж останнього двадцятиліття висвітлюється в монографічних працях та науково-методичних статтях Н. Бабич, О. Біляєва, Н. Голуб, О. Горошкіної, Т. Донченко, С. Дорошенка, С. Карамана, Л. Кравець, Л. Мацько, В. Мельничайка, В. Пасинок, М. Пентилюк, М. Плющ, Т. Симоненко, М. Степаненка та ін.

Питання мовленнєвої підготовки студентів у структурі мовної освіти на нефілологічних факультетах розроблялися в дослідженнях С. Вдовцової, Л. Головатої, Н. Костриці, Л. Лучкіної, О. Любашенко, Г. Онкович, Л. Паламар та ін. Методика навчання студентів української наукової термінології, правопису ветеринарних, медичних, економічних, юридичних термінів знайшла своє відображення в працях Г. Бондаренко, Є. Копіци, В. Михайлюк та ін.

Окремим аспектам формування мовленнєвої компетенції студентів-нефілологів, зокрема культури мовлення, професійного функціонального мовлення, українського ділового мовлення присвячено роботи Г. Берегової, Т. Гороховської, І. Довженко, М. Криськів, М. Маруна, Л. Романової, Т. Рукас, Н. Тоцької та ін.

Значний науковий і практичний інтерес для нашого дослідження становлять праці Л. Барановської, І. Дроздової, Г. Кацавець, Л. Лучкіної, О. Любашенко, В. Михайлюк, Г. Онкович, Л. Паламар, Н. Тоцької, С. Шевчук, історико-педагогічний аналіз яких дозволяє зробити висновок, що викладання курсу “Ділова українська мова” впродовж останніх тринадцяти років здійснювалося в умовах незначної кількості аудиторних годин, недостатньої кількості навчально-методичної літератури з дисципліни, яка орієнтувала б студентів на майбутню професійну мовленнєву діяльність, неадаптованої навчально-методичної системи для мовно-мовленнєвої підготовки фахівців економічної галузі.

У докторській дисертації Г. Онкович “Теоретичні основи використання засобів масової інформації у навчанні української мови студентів-нефілологів” теоретично обґрунтовано структурні компоненти культури професійного мовлення студентів-нефілологів (мотиваційний, особистісно-творчий, діяльнісний), з’ясовано педагогічні умови ефективного застосування дидактичного матеріалу із масовокомунікаційних джерел, експериментально доведено роль текстової основи в навчанні мови, раціонального поєднання форм, методів, видів і прийомів навчальної роботи студентів, вправ і завдань комплексного характеру, спрямованих на вдосконалення усного й писемного мовлення, вироблення умінь і навичок будувати професійно спрямовані висловлювання [11].

Формування професійно зумовленого мовлення студентів технічного ВНЗ висвітлено в дисертації Н. Тоцької, яка пропонує вивчення курсу “Ділова українська мова” здійснювати на комунікативно-діяльнісній основі, спираючись на принципи систематичності і неперервності з використанням системи вправ і завдань культурологічного спрямування [14].

У роботі І. Дроздової “Формування мовної компетенції в студентів технічних спеціальностей вищих навчальних закладів Східної України (на матеріалі курсу ділової української мови)” запропоновано методичну систему навчання російськомовних студентів вищих технічних закладів Східної України, яка реалізується через відбір основних мовних одиниць на функціонально-стилістичній та порівняльно-контрастивній основах [5].

Перспективним вважаємо підхід Л. Романової до формування професійно зорієнтованого мовлення на інтегративній основі, який висвітлено в дисертації “Формування професійного функціонального мовлення учнів ліцею при вивченні економічних дисциплін”, оскільки в роботі з’ясовано практичну реалізацію принципу наступності та обґрунтовано методику формування готовності ліцеїстів до подальшого професійно зорієнтованого навчання у вищій школі [12].

Імпонує запропонована В. Михайлюк модульна система навчання студентів аграрного ВНЗ, що передбачає комплексний підхід до формування культури ділового мовлення, діалогічного мовлення на основі ситуативно-тематичного мінімуму [9].

У дослідженні Г. Бондаренко “Методика навчання студентів економічних спеціальностей української наукової термінології в умовах Східного регіону України” основну увагу приділено проблемі формування мовленнєвої компетенції студентів на основі фахової термінології в умовах специфічного мовленнєвого середовища Східного регіону. Дослідницею створено російсько-український словник-мінімум на контрастивній основі, передбачено засвоєння термінів з одночасним запам’ятовуванням, осмисленням і використанням у мовленнєвій ситуації [2]. Однак навчання

студентів економічних спеціальностей лише української наукової термінології, на наш погляд, до певної міри звужує аспекти лінгвістичної підготовки, важливої для формування мовленнєвої компетенції на різних етапах навчального процесу у ВНЗ.

Проблему формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ досліджено в дисертації Т. Гороховської, в якій до змісту дисциплін мовної підготовки включено блоки навчальної інформації, орієнтованої на послідовне та систематичне формування культури професійного мовлення як інтегративного особистісного утворення [4].

У результаті нових пошуків М. Криських розроблено методику формування професійного мовлення, яка ґрунтується на широкому залученні в навчальний процес професійно зорієнтованих текстів, на основі яких розроблено різноманітні види вправ, що сприяють підвищенню мотивації навчання майбутніх юристів [7].

У теоретико-експериментальному дослідженні Л. Барановської “Формування культури мови студентів аграрного вузу” запропоновано шляхи підвищення рівня культури мовлення студентів-аграрників: по-перше, на заняттях з “Ділової української мови”, які покликані дати ґрунтовні знання з нормативності мови; по-друге, на заняттях із професійних дисциплін, що сприятимуть насиченню мовлення фаховою лексикою; по-третє, через систему взаємодії “викладач – студент” [1]. Щоправда, не можна беззастережно погодитися з третьою умовою підвищення культури мовлення студентів, оскільки в більшості регіонів України мова викладачів-нефілологів не завжди є взірцем унормованої літературної професійної мови (наприклад, у Південному, Східному, Північному регіонах). Очевидно, останню умову можна вважати оптимальною лише для окремих регіонів, тому що й донині окремі дисципліни в економічних інститутах не завжди викладаються українською мовою та й мовлення викладачів-нефілологів не завжди є взірцем нормативного мовлення, оскільки містить у собі суржик, русизми, діалектні слова (типу: “вибачаюсь”, “слідуючий”, “слухайте даліше”, “вірно сказав”, “перепутав”, “семидесяти студентам”, “любє питання” тощо).

У науковій розвідці Л. Лучкіної основну увагу приділено загальним питанням формування мовної культури, зокрема, практичного засвоєння українського правопису, стилістичних норм і основ ділового мовлення, розвитку зв'язного мовлення, розроблено методичну систему, в основу якої покладено ідею створення програми курсу “Культура ділового професійного мовлення з практикумом”, що, на жаль, не знайшла подальшої реалізації в підручниках, посібниках із запропонованого автором курсу [8].

У дисертаційному дослідженні Н. Костриці “Формування українського

професійного мовлення у студентів вищих навчальних закладів економічної освіти України” обґрунтовано принципи відбору навчального матеріалу з курсу “Ділова українська мова” для студентів економічних спеціальностей, розроблено систему роботи з формування українського професійного мовлення студентів-економістів, а також типологію вправ, яка ґрунтується на поетапному формуванні мовленнєвих навичок. Дослідницею укладено частотний міні-словник, визначено лексичний мінімум для організації різних видів мовленнєвої діяльності, розмежовано близькі, проте не тотожні поняття “професійне мовлення” і “мова фаху” [6]. Раціональним у роботі є підхід до проектування процесу професійної мовленнєвої підготовки студентів-економістів через удосконалення мовленнєвої діяльності, основним структурним компонентом якої є мовленнєва ситуація, а кінцевим результатом – дискурс, у якому оптимально враховано особливості професійної діяльності майбутніх фахівців економічних спеціальностей та функціонування мовленнєвого матеріалу в природних умовах. Щоправда, дослідження й запропонований уточнений зміст навчальної програми та методична система базувалися лише на курсі “Ділова українська мова”, який був тоді нормативною навчальною дисципліною з циклу гуманітарної підготовки, що входив до змісту спеціалізації.

Тривалі й перспективні пошуки науковців сприяли розробленню теоретичних аспектів проблеми викладання курсу “Ділова українська мова” у вищій школі, проте напрацьовані раціональні ідеї й методичні рекомендації не реалізовані в підручниках та посібниках нормативного курсу за відповідними галузями знань.

Нова філософія освіти, орієнтована на європейські освітні пріоритети, спонукає до внесення змін і доповнень у змістовий компонент курсу “Ділова українська мова”, який, відповідно до Державного стандарту вищої освіти, перейменовано в курс “Українська мова (за професійним спрямуванням)” і спрямовано на “формування вмінь будувати професійно зумовлені висловлювання державною мовою”, поповнення лексичного запасу, збільшення або розширення обсягу спеціальної термінології, фразеології, володіння основними композиційно-жанровими формами текстотворення, мовними формулами усного й писемного спілкування, а також виховання студентів як гармонійних особистостей [15, с. 65].

Слушними для нашого дослідження є поради О. Тищенко, яка зазначає: “... курс “Українська мова (за професійним спрямуванням)” доцільно будувати на психолінгвістичних засадах, що забезпечить індивідуалізацію навчального процесу та умови мовно-професійного саморозвитку особистості... [13, с. 56]”. Автор звертає увагу, що компонентами мовного професійного спілкування є особистісний чинник, мова як засіб професійного спілкування і текст – мовне втілення інформації в

професійному спілкуванні.

Упевнені, що успішне засвоєння курсу “Українська мова (за професійним спрямуванням)” залежить від особистості студента і його мовної, мовленнєвої, комунікативної компетенцій, оскільки оволодіння основами будь-якої професії розпочинається із засвоєння певної системи загальних і професійних знань, а також оволодіння основними способами розв’язання професійних завдань.

Аналіз наукових джерел та проведені нами спостереження переконують, що необхідними складовими професійно зорієнтованого мовлення є: ґрунтовні фахові знання, загальна культура фахівця, орієнтування в соціумі, сформовані навички спілкування.

Практика показує, що важливою умовою успішної професійної діяльності майбутніх фахівців економічного профілю є мовленнєве спілкування, яке розгортається як один із головних компонентів професії, необхідний для впливу й успіху в професійній комунікації, самореалізації фахівця, а також творчого стилю мовленнєвої поведінки тощо.

Розглядаючи особливості діяльності майбутніх фахівців економічного профілю, констатуємо, що однією з важливих її рис є комунікативна здатність як інтегративна властивість особистості, яка складається з когнітивного (професійна компетентність, децентрованість мислення), емоційного (тактовність), поведінкового (здатність до саморегулювання, коригування власних дій, відповідальність) компонентів.

Перспективним для нашого дослідження вважаємо підхід Д. Бубнової, яка в змісті ділового спілкування виокремлює чотири провідні сфери: професійна сфера, сфера сервісу, сфера особистісних контактів і сфера культури, з урахуванням яких розроблено систему вправ і завдань, спрямованих на формування професійно зорієнтованого мовлення. У комплексі вправ для навчання усного ділового спілкування передбачено:

1) введення лексичного матеріалу; 2) спілкування в типовій комунікативній ситуації; 3) спілкування в новій комунікативній ситуації; 4) введення і тренування у вживанні розмовних формул; 5) рольові, ділові ігри тощо [3].

У розробленні системи вправ для формування професійно-мовленнєвих компетенцій студентів-економістів варто враховувати комплексний підхід.

Аналіз підходів до методики формування професійної мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців економічного профілю засвідчує, що загалом вітчизняними науковцями обґрунтовано шляхи формування мовленнєвої компетенції як складової загальної підготовки фахівця, проте й досі в лінгводидактиці не розроблено ефективної методики навчання української мови (за професійним спрямуванням) у вищих навчальних закладах

економічної освіти. Існує об'єктивна потреба розроблення спеціальної методичної системи навчання професійної мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців економічного профілю, яка сприяла б формуванню в студентів мовних і професійно-комунікативних умінь. Детальний аналіз специфіки вивчення української мови у ВНЗ економічного профілю дозволив визначити проблеми, які необхідно вирішити під час організації занять із курсу “Українська мова (за професійним спрямуванням)”, зокрема, це:

- низький рівень базових знань з української мови;
  - обмежена кількість годин для засвоєння курсу;
  - несистематичність вивчення дисципліни;
  - відсутність спецкурсів, які компенсували б незначну кількість годин, відведених для вивчення курсу “Українська мова (за професійним спрямуванням)”;
  - недостатня вмотивованість до вивчення дисципліни як обов'язкової в системі економічного навчання;
  - відсутність професійно спрямованих підручників з української мови для фахівців економічних напрямків підготовки;
  - відсутність спеціальних розробок із проблеми формування мовномовленнєвої професійної компетенції в студентів економічних ВНЗ.
- Тому, вочевидь, є нагальна потреба в розробленні навчально-методичної системи формування професійної мовленнєвої компетенції студентів-економістів, що корелюється з навчальними програмами, реальними запитами і вимогами майбутньої професійної діяльності.

Отже, вивчення спеціальних досліджень та наукових джерел із лінгводидактики уможливило визначення провідних тенденцій у розвитку методичних підходів до формування професійної мовленнєвої компетенції майбутніх фахівців нефілологічних спеціальностей (посилення наукового інтересу дослідників до проблеми мовно-мовленнєвої підготовки студентів нефілологічних спеціальностей; розроблення та реалізація особистісно зорієнтованої мовленнєво-професійної моделі підготовки майбутнього фахівця економічної галузі; навчання діалогічного мовлення студентів-нефілологів на основі ситуативно-тематичного мінімуму), а також окреслення проблем, пов'язаних із необхідністю вдосконалення навчально-методичного забезпечення нововведеного в змістовий компонент вищих навчальних закладів курсу “Українська мова (за професійним спрямуванням)” відповідно до вимог нормативних документів МОН України; впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання в практику мовної підготовки студентів-економістів.

Використана література:

1. Барановська Л. В. Формування культури мови студентів аграрного вузу (на матеріалах навчання з дисципліни “Ділова українська мова”): дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Лілія Володимирівна Барановська. – К., 1995. – 236 с.
2. Бондаренко Г. П. Методика навчання студентів економічних спеціальностей української наукової термінології в умовах східного регіону України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бондаренко Галина Петрівна. – Луганськ, 2008. – 260 с.
3. Бубнова Д. В. Методика навчання ділового спілкування англійською мовою студентів старших курсів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бубнова Дінара Володимирівна. – К., 2007. – 24 с.
4. Гороховська Т. В. Формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Тетяна Володимирівна Гороховська. – Хмельницький, 2007. – 20 с.
5. Дроздова І. 77. Формування мовної компетенції у студентів технічних спеціальностей вищих навчальних закладів Східної України (на матеріалі курсу ділової української мови) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. / Дроздова Ірина Петрівна. – К., 2001. – 248 с.
6. Костриця Наталія Миколаївна. Формування українського професійного мовлення у студентів вищих навчальних закладів економічної освіти України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Костриця Наталія Миколаївна. – К., 2002. – 234 с.
7. Криський М. Й. Підвищення мовленнєвої компетентності майбутніх юристів як дидактична проблема / М. Й. Криський // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : педагогіка. – Тернопіль, 2006. – № 8. – С. 102-106.
8. Лучкіна Л. В. Формування мовленнєвої культури майбутніх учителів загальнотехнічних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Любов Василівна Лучкіна. – К., 2000. – 232 с.
9. Михайлюк В. О. Формування культури ділового мовлення у студентів аграрного вузу (на матеріалі спеціальностей “Облік і аудит” та “Менеджмент організацій”): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Михайлюк Валентина Олександрівна. – К., 1999. – 221 с.
10. Момот В. М. Теорія і практика формування професійно зорієнтованого мовлення у студентів технічного профілю / В. М. Момот // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 3. – С. 44-46.
11. Онкович Г. В. Теоретичні основи використання засобів масової інформації у навчанні української мови студентів-нефілологів : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Онкович Ганна Володимирівна. – К., 1995. – 303 с.
12. Романова Л. Я. Формування професійного функціонального мовлення учнів ліцею при вивченні економічних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Лідія Яківна Романова. – К., 2000. – 222 с.
13. Тищенко О. Модель курсу “Мова професійного спілкування (психолінгвістичний аспект)” / О. Тищенко // Дивослово. – 2003. – № 9. – С. 56-59.
14. Тоцька Н. Л. Формування професійно зумовленого мовлення студентів технічного ВНЗ (з технологічних спеціальностей легкої промисловості) : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02. / Тоцька Наталія Леонідівна. – К., 2001. – 215 с.
15. Тоцька Н. Методика роботи викладачів вищого технічного навчального закладу над українським професійним мовленням студентів / Н. Тоцька // Дивослово. – 2003. – № 1. – С. 62-65.

БОРИСЕНКО В. В. Современные тенденции развития методики формирования профессиональной речевой компетенции студентов-нефилологов в условиях высшего учебного заведения.

В статье автором проанализированы современные тенденции развития методики формирования профессиональной речевой компетенции студентов нефилологических специальностей высших учебных заведений.

Ключевые слова: речевая подготовка, профессионально ориентированная речь, профессиональное общение, коммуникативная способность, методические подходы.

BORISENKO V. V. Contemporary tendencies of methods development of the formation of non-philological students' professional speech competence in higher education institutions.

In the article the author analyses contemporary tendencies of methods development of the formation of non-philological students' professional speech competence in higher education institutions.

Keywords: *speech training, professional-oriented speech, professional intercourse, communicative ability, methodical approaches.*

**Вайло К. М.
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка**

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК УДОСКОНАЛЕННЯ САМОСТІЙНОСТІ УЧНІВ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

У статті досліджено історію шкільництва у 20-х роках ХХ століття, проаналізовано розвиток методів у досліджуваний період та визначено їх роль для самостійної діяльності учнів у школі.

Ключові слова: *метод навчання, самостійна діяльність, роль, навчання, учні.*

Проблема методів навчання завжди була, є і залишатиметься актуальною, оскільки метод – це історична категорія, і школа у певний період розвитку освіти висуває свої вимоги до них. Це стосується розбудови української школи загалом й удосконалення методики навчання зокрема і в умовах сьогодення, а удосконалення методів навчання неможливе без аналізу передового вітчизняного педагогічного досвіду. Історія української освіти та школи свідчить, що такий досвід був нагромаджений і може бути корисним і сьогодні.

Проблема методів навчання висвітлена в роботах багатьох педагогів та методистів минулого століття, таких як Ф. Ф. Королев, В. Ф. Наталі, Б. Е. Райков, З. І. Равкін, К. П. Ягодовський, Б. В. Всесвятський, Т. Д. Корнейчик та інші.

У дидактиці 20-х років ХХ ст. проблема методів була однією із особливо нагальних і разом з тим якнайменше розроблених. Спробу класифікувати методи навчання зробили Н. Крупська, А. Луначарський, М. Покровський. Методи навчання перебували у прямій залежності від соціального замовлення суспільства.

Проблема методів навчання частково розкрита у дослідженнях сучасних науковців: О. М. Дона, О. М. Антончук, Л. І. Вовк, Н. А. Коломієць, М. В. Рапаєвої, Т. О. Довженко, І. В. Колеснікової, В. М. Шовкового та ін. Однак сьогодні не здійснено цілісного історико-педагогічного дослідження, де в узагальненому вигляді було б представлено досвід використання